

Plán opatrení a aktivít pre prevenciu sociálno-patologických javov na šk. rok 2024/25

Prevencia

V rámci univerzálnej preventívno-výchovnej činnosti sa pre všetky deti realizujú preventívno-výchovné aktivity, ktoré vytvárajú v triedach bezpečné prostredie, podporujú medzi deťmi/žiakmi zdravé medziľudské vzťahy, vedú ich k otvorenosti, komunikácii, empatii a rozvíjajú v nich porozumenie, záujem a ochotu pomôcť druhému.

Aktivity univerzálnej prevencie môžu zaberať denne len 10 - 15 minút, dôležité je, aby mali dlhodobé trvanie (celý školský rok) a diali sa v pravidelných intervaloch.

Jedným z programov univerzálnych preventívno-výchovných činností sú ranné kruhy.

Ranné kruhy

10-15 minút - zaradiť túto aktivitu každý deň, každé ráno, hneď po príchode všetkých detí do MŠ. Riešiť spolu s deťmi vzniknuté konflikty, problémy, rozvíjanie jazykových zručností detí rozhovormi, rozvíjanie sociálnych kompetencií detí vzájomným počúvaním sa, neskákaním si do reči atď.... Môžu slúžiť na:

- vytvorenie dobrej klímy v triede, ako prevencia a riešenie väčšiny problémov, napr. šikanovanie,
- ranné naladenie,
- vzájomné zdieľanie pocitov a potrieb (napr. ranná cesta do MŠ, zlé zaspávanie, konflikty z predchádzajúceho dňa a pod.),
- postupné budovanie vzťahov,
- priestor, kde hrajú hlavnú úlohu autenticnosť, dôvera a počúvanie, budovanie inklúzie,
- stretnutie, ktoré môže výrazne napomôcť vzťahom v triede, pravidlám, správaniu.

Veľmi dôležité je hneď na začiatku dohodnúť sa na pravidlách a strážiť ich dodržiavanie.

Hovorí len jeden.

Nekomentujem - rešpektovať názor každého člena skupiny. Jeho vnímanie sa môže líšiť od iného, môže s ním nesúhlasiť, no napriek tomu sa vypočuje.

Právo nehovoriť - keď položíme otázku skupine a deti odpovedajú, má každý právo aj sa nevyjadriť. Neposudzujeme to a nedovoľujeme to ani ostatným. Občas môžeme niekoho posmeliť k slovu.

Hovorím o sebe - opisujem vlastné pocity a prežívanie.

V skupine môžu postupne pribúdať nové pravidlá vytvorené spoločne s deťmi, napr. pri spätnej väzbe.

Deti často nevedia vyjadriť svoje pocity, rozlíšiť hnev, smútok, radosť, preto učiteľ hlavne spočiatku sám predkladá výroky detí do reči nenásilnej komunikácie, menej sa pýta, viac odhaduje s tromi bodkami na konci: ..."počujem, že si cestou ráno do MŠ zažil skutočné dobrodružstvo, muselo to byť náročné...", môžeme dať deťom k dispozícii kartičky s pocitmi a keď dieťa rozpráva o svojom prežívaní, vyberie si z kariet príslušný pocit.

Môžeme využiť rôzne techniky: škálovanie, rôzne karty (napr. more emócií, karty s príbehom, ľubovoľné vystrihnuté obrázky), loptička (ten, kto ju drží, má slovo), tanec (jedno alebo skupina detí si pripraví choreografiu pre kamarátov ako rannú rozcvičku), dve pravdy a lož (každý povie o sebe dva pravdivé výroky a jeden nepravdivý, ostatní hádajú, ktorý je lož).

Ciele:

- naučiť deti kontrolovať svoje správanie
- naučiť deti spolupráce v kolektíve
- osvojiť si pravidlá správania formou zážitkov a preberania rolí
- umožniť deťom pozitívne smerovanie emócií, nálad a napätia, napr. cez športové aktivity
- demonštrovať na konkrétnych príkladoch pozitívne a negatívne prejavy správania
- ponúknuť deťom zo sociálne-znevýhodneného prostredia rovnaké možnosti a prístup k aktivitám
- organizácia pohybových a športových aktivít ako protipól nežiaducich sociálno-patologických javov
- formovať vzťah k zdravému životnému štýlu, ochrane telesného a duševného zdravia
- prevenciu rizikového správania

Prevenencia porúch príjmu potravy

Vznik poruchy príjmu potravy závisí od viacerých skutočností a ich vzájomnej kombinácie.

Na poruchy príjmu potravy má vplyv genetika, prostredie, v ktorom žijeme, tlak okolia či výchova. Medzi prejavy, ktoré môžu viesť k poruchám príjmu potravy, patrí napríklad manipulácia s jedlom, náladovosť či podráždenosť...

Životný štýl môže pôsobiť ako rizikový faktor - zvyšuje riziko ochorenia, tak ako aj obranný faktor - znižuje pravdepodobnosť určitého ochorenia, zvyšuje odolnosť organizmu. Ide o súbor naučených, cieľavedomých činností, ktoré človek vykonáva pre svoje zdravie.

Návyky na stravovanie a stolovanie si dieťa osvojuje v rodinnom kruhu a následne aj v MŠ. Z domu si prináša návyky na určité typy potravín, ktoré pravidelne konzumuje. S príchodom do MŠ prichádza dieťa do kontaktu s novými druhmi potravy. Vplyvom toho môže dochádzať k vzniku porúch príjmu potravy, alebo strachu z nových chutí. V MŠ platí zásada jedlo aspoň ochutnať, ale dieťa do jedla nenútiť. U detí je dobré, ak k stolu prichádzajú "hladné". Keď sú deti hladné, najmä po nejakej športovej aktivite nie sú toľko vyberavé a lepšie zjedia svoju porciu.

Cieľom prevencie porúch príjmu potravy je posilňovať zdravé sebavedomie, pozitívne sebahodnotenie, rozprávať sa o jedle, hovoriť o jedle ako o zdroji výživy. Vytvárať povedomie o zdravom životnom štýle a čo k nemu patrí - pohyb, strava. Viest' s deťmi diskusný kruh, kde sa pýtame napr. čo je ovocie a zelenina, ako vyzerajú, aké ovocie máš najradšej, z čoho rastie, čo je pitný režim a pod.. Hrať s deťmi rôzne pohybové hry na tému ovocie a zelenina, napr. horúci zemiak, čo robíme v záhradke - pantomíma....

Deti už v materskej škole majú mať vedomosti, zručnosti v oblasti zdravého životného štýlu. Mať základné vedomosti o zdravej výžive - sám si vypýtať ovocie a zeleninu a konzumovať ich. Dodržiavať pitný a stravovací režim - ak je hladný požiada o jedlo. Poznať riziká sladkostí a sladených nápojov - pije viac nesladených ako sladených nápojov. Rozumie, že ľudia majú rôzne postavy. Chápe, že pohyb a športovanie sú dôležité pre zdravie. Je pravidelne, nevynecháva raňajky. Má predstavu, čo je zdravá a čo nezdravá strava.

Prevencia šikanovania

Šikanovanie je správanie, keď jeden alebo viac detí úmyselne a opakovane ubližuje vybranému dieťaťu alebo skupine detí, robí alebo hovorí niečo, čo je mu nepríjemné a dieťa sa nedokáže alebo z najrôznejších príčin nemôže brániť. Zámerom je zastrašovať, ublížiť, uškodiť druhému alebo získať či potvrdiť si svoju moc. V priamej podobe zahŕňa fyzické útoky v podobe bitia, vydierania, poškodzovania vecí, ako aj nadávok, ohovárania, vyhrážania či ponižovania. V nepriamej podobe sa prejavuje ako demonštratívne prehliadanie a ignorovanie. Podstatnou vlastnosťou šikanovania je skrytosť a neprístupnosť. Väčšina obetí šikanovania a tiež svedkov

sa snaží situáciu udržať čo najdlhšie v tajnosti, bojí (nechce) sa niekomu zveriť alebo oznámiť to.

Rizikové faktory a prejavy v správaní obeť šikanovania: akákoľvek odlišnosť, ktorá prehlbuje problémy so sebaaprijatím, vyvoláva neistotu a zvyšuje zraniteľnosť jedinca, príliš ochranárska výchova (maznáčikovia), sociálna neobratnosť, ktorá spôsobuje ich neoblíbenosť, osobnostná výnimočnosť a nadanie, preferencia alternatívneho životného štýlu v rodine, emocionálna labilita, zdravotný, prípadne psychický handicap, príslušnosť k minorite a skupinám imigrantov, sociálne znevýhodnené prostredie atď.

Preventívne opatrenia v triede, v ktorej predpokladáme výskyt určitých prvkov šikanovania sa budeme snažiť rozvíjať zručnosti a schopnosti zamerané na sebaúctu a úctu k druhým, komunikáciu, nezaujatosť a kritické myslenie, empatiu, spoluprácu a nenásilné riešenie konfliktov. Toto je možné dosiahnuť rôznymi spôsobmi: využívať hry a cvičenia vyžadujúce spoluprácu detí v triede, zaraďovať skupinovú prácu v triede, spoločne diskutovať, učiť deti relaxovať a odbúravať napätie, stres.

Zamerať sa na získanie vedomostí a zručností v oblasti šikanovania a agresívneho správania:

- poznať základné emócie,
- dokázať rozpoznať emócie u seba i u druhých,
- vedieť, aké prejavy správania sú nevhodné a nebezpečné,
- akceptovať kompetentnú autoritu,
- vedieť, aké sú pravidlá spoločného nažívania v skupine - vedieť kontrolovať extrémne prejavy svojich emócií a nálad,
- vedieť sa zdôveriť, ak je svedkom alebo je sám obeťou násilného správania - schopnosť vyjadriť svoj názor,
- viesť deti k riešeniu konfliktov a nedorozumení dohodou - zachovať v konfliktnej situácii rozvahu, vyhľadať pomoc,
- vedieť, že je prirodzené, že ľudia sa odlišujú povahovými, telesnými, rasovými i kultúrnymi charakteristikami - vedieť dodržiavať pravidlá triedy,
- vedieť používať slovné ospravedlnenie.

AKTIVITY:

MIESTO PO MOJEJ PRAVICI JE VOĽNÉ

CIEĽ: Táto aktivita má prispieť k zoznámeniu nových členov v skupine.

POMÔCKY: Nie je potrebný špeciálny materiál.

ČAS: 10 minút, podľa počtu členov skupiny.

REALIZÁCIA: Deti sedia v kruhu na stoličkách. Po pravej ruke vedúceho skupiny je voľné miesto. Vedúci povie vetu: Miesto po mojej pravici je voľné, chcem aby tu sedel (napríklad Ferko), pretože (nasleduje zdôvodnenie voľby - má rád more). Po vyslovení prania prebehne vyvolaný hráč rýchlo na prázdne miesto, tým sa jeho miesto uvoľní a voľbu opakuje nový hráč.

HRA S LOPTIČKOU

CIEĽ: Podpora pozitívnych väzieb, ocenenie spolužiaka, sebapoznávanie a poznávanie druhých.

POMÔCKY: Loptička.

ČAS: 30 – 45 minút

REALIZÁCIA: Zo skupiny vyzve vedúci jedného člena skupiny, ktorému hodí (podá) loptičku so slovami: "Podávam loptičku X-ovi, pretože: sa mi páči u neho vlastnosť, napr. lebo včera pomohol..., zastal sa spolužiaka..., je tvorivý v skupine... Na konci je vhodná krátka diskusia, podpora schopnosti dávať aj prijímať kladné ocenenie.

ČO MÁME SPOLOČNÉ

CIEĽ: poukázať na spoločné prieniky medzi žiakmi, vzbudiť záujem o druhých žiakov (ideálne postupne o všetkých žiakov v triede); uvedomiť si, že aj s ľuďmi, s ktorými možno neudržiavame blízke vzťahy alebo ktorých dobre nepoznáme, môžeme mať mnoho vecí spoločných

POMÔCKY: žiadne

REALIZÁCIA: Učiteľ bude žiakom postupne zadávať rôzne inštrukcie napr.:

- K oknu sa postavia všetci tí, ktorí sa radi smejú.
- Do rohov sa postavia tí, ktorí majú najradšej dni, keď: svieti slnko, prší dážď, padá sneh, je zamračené....
- K dverám sa postavia tí, ktorí majú radi matematiku (slovenčinu, telocvik...), na druhú stranu tí, ktorí tento predmet nemajú radi.
- Na jednu stranu triedy sa postavia tí, ktorí majú radi mačky, na druhú stranu tí, ktorí nemajú.
- K tabuli sa postavia tí, ktorí vedia hrať na hudobný nástroj, do zadnej časti triedy sa postavia tí, ktorí nevedia....

Inštrukcie možno upraviť rôznorodo – obľúbená farba, jedlo, obľúbený predmet, obľúbený šport, súrodenci, hodnoty... Dôsledne korigujeme výber otázky a možnosti odpovede, aby nedošlo k ponížovaniu a osočovaniu žiakov. Deti podľa znenia inštrukcie postupne menia miesta v triede a presúvajú sa. Vždy po presunutí sa im necháme chvíľu na to, aby si uvedomili, kto je s nimi v jednej skupine. Využívame priestorové možnosti triedy. Po každej inštrukcii je vhodné ponechať priestor na krátku diskusiu, kde sa treba zamerať na reflexiu pocitov (Ako ste sa cítili v tejto skupinke? Potešilo vás, koľkí ste sa v nej ocitli? Prekvapilo vás niečo?). Počet inštrukcií je na výbere učiteľa, je dobré ich dať viac a rôznorodé, aby sa skupinky premiešavali a dosiahli sme moment prekvapenia, kedy žiaci zistia o svojich spolužiakoch aj niečo nové. Pri tejto aktivite je potrebné, aby učiteľ dobre vybral inštrukcie, aby výsledkom aktivity bola prevaha spoločných prienikov u žiakov a minimum tých rozdeľujúcich, nezhodných odpovedí žiakov. Inak sa aktivita minie účinku a utiahnutí žiaci budú frustrovaní z toho, že sa nachádzajú zväčša osamote, na okraji, mimo hlavného jadra skupiny.

Prevencia diskriminácie

Diskriminácia je také konanie, keď sa v tej istej situácii zaobchádza s jedným človekom (skupinou ľudí, organizáciou, krajinou, skupinou krajín) inak než s iným človekom (skupinou ľudí, organizáciou, krajinou, skupinou krajín) na základe jeho odlišnosti napr. rasového alebo etnického pôvodu, vierovyznania, veku, rodu, pohlavia alebo sexuálnej orientácie.

Druhy diskriminácie

Diskriminácia ľudí môže mať množstvo najrozmanitejších dôvodov, ako napr.:

- rasový alebo etnický pôvod, národnosť, štátne občianstvo
- jazyk
- rodinný stav, povinnosť k rodine
- vierovyznanie
- sociálny pôvod, majetok
- vek – väčšinou sa vyskytuje v pracovnoprávných vzťahoch
- rod / pohlavie, tzv. rodová diskriminácia, napr. nižšie platy mužov/žien na tých istých pracovných pozíciách ako ženy/muži
- sexuálna orientácia
- politická príslušnosť, členstvo v politických či odborových organizáciách

- zdravotné postihnutie
- ďalšie dôvody, môžu vyplývať z akéhokoľvek predsudku (napr. výška v cm, krása, sexuálna príťažlivosť, temperament, zajakavosť, výslovnosť...).

Prevenia diskriminácie:

- Dôsledne uplatňovať zákaz všetkých foriem diskriminácie a segregácie. Eliminovať nežiaduce javy, akými sú priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie.
- Realizovať inkluzívne vzdelávanie detí a žiakov.
- Porozumieť tomu, ako prežívajú rôzne životné situácie rôzni ľudia a vedieť rešpektovať a prijímať osoby, ktoré sa od mňa líšia, nás robí ľudskejšími. Pomáha nám vytvárať prostredie, v ktorom sa nemusíme báť prejaviť svoje potreby či názory.
- Budovať psychologické bezpečie. Vytvárať v triede atmosféru pohody a bezpečia, kde sa deti neboja o svojich názoroch, obavách a skúsenostiach hovoriť.

AKTIVITY:

DETI SVETA

Cieľ: Poukázať na spoločné záujmy, túžby všetkých detí sveta.

Pomôcky: Fotografie detí z rozličných krajín sveta.

Realizácia: Učiteľ krátko vysvetlí deťom, že im priniesol fotografie detí z mnohých krajín sveta.

Deti majú hádať, čo deti na fotografiách robia, čo asi prežívajú. Čo majú s nimi spoločné (deti rady skáču, behajú, tancujú, spievajú, majú rady sladkosti, teší ich, keď ich rodičia pochvália a pohladia, neznášajú bitku a krik dospelých, tešia sa na voľný čas s kamarátmi, rady sa kúpu...)

Čo sa vám zdá na deťoch na obrázkoch zvlášť, iné (farba pleti, oči, vlasy, oblečenie). Myslíte si, že pre tieto vonkajšie zvláštnosti sú tieto deti iné ako vy (túžby, obavy, očakávania, strach...)?

Reflexia: Žiaci uvažujú a odpovedajú na otázky učiteľa: Deti, počuli ste už niekedy o tom, že nejaké dieťa vášho veku nebolo rado:

- Keď sa ich mama a ocko majú radi?
- Keď dostane nejakú novú hračku?
- Keď môže ísť von za kamarátmi?

Učiteľ prostredníctvom otázok vedie besedu k cielenému záveru: Všetky deti sveta majú rovnaké túžby i obavy. Všetky deti sveta majú veľa spoločného. **SME VŠETCI ROVNAKÍ?**

Vzdelávacia aktivita k inklúzii detí cudzincov v škole **OTÁZKY, KTORÝMI SA VZDELÁVACIA AKTIVITA ZAOBERÁ** Jednotlivé aktivity sú zamerané na: - vytvorenie

atmosféry dôvery, otvorenosti a rešpektu; - podporu empatie a rovnosti; - rešpektovanie všetkých žiakov/-čok bez ohľadu na ich národnosť, etnickú príslušnosť, náboženské vyznanie alebo prostredie, z ktorého pochádzajú; - prevenciu vytvárania stereotypov, predsudkov, šikanovania a diskriminácie. VZDELÁVACIE CIEL

SO SUSEDMI NA DVORE

Cieľ:

- zvyšovať povedomie detí o psychosociálnej dynamike začlenenia/vylúčenia, spolupráce/rivality a diskriminácie/predsudku v rámci skupiny;
- rozvíjať uvažovanie detí o ich vlastných postojoch, viere a hodnotách;
- pomôcť sa učiacim sa nadobudnúť nové zručnosti a rozvíjať vedomosti o dôležitých témach týkajúcich sa interkultúrnych kompetencií, ako sú identita, diskriminácia, inakosť, empatia, rozmanitosť, spolupráca a vzájomná závislosť.

Pomôcky: blok samolepiacich štítkov (4 farby)

Postup: 1. Učiteľ požiada deti, aby vytvorili kruh a dá im nasledujúce pokyny: „Začínáme. Počas tejto aktivity nesmiete hovoriť. Najprv vás požiadam, aby ste na chvíľu zatvorili oči. Potom ich budete môcť znova otvoriť. Ale stále musíte mlčať. Je veľmi dôležité, aby ste počas tejto aktivity nehovorili. Teraz, prosím, zatvorte oči.“

2. Učiteľ potichu nalepí na čelo každého dieťaťa malý farebný štítok. Napríklad v skupine 20 osôb môže byť distribúcia farebných štítkov nasledujúca: väčšina - učiteľ prilepí zelený štítok na čelo 8 detí • ďalšia väčšia skupina - učiteľ/ prilepí červený štítok na čelo 6 detí • jedna menšia skupina - učiteľ prilepí modrý štítok na čelo 3 detí • druhá menšinová skupina - učiteľ prilepí žltý štítok na čelo 2 detí • 1 dieťa zostáva bez farebného štítku (rôzny počet štítkov z každej farby vytvára model sociálnych nerovností. Je pravdepodobné, že deti, ktoré sa dostali k väčšine, veľmi rýchlo nadobudnú „sebavedomie“ a budú mať tendenciu stať sa lídrom počas tejto úlohy).

3. Učiteľ dá skupine nasledujúce pokyny: „Keď vám poviem – otvorte oči, tak oči otvoríte, ale stále nebudete môcť hovoriť. Vašou úlohou bude vytvoriť skupiny. Teraz môžete otvoriť oči ... a vytvoriť skupiny.“ (Formulácia otázky je dôležitá. Hoci deťom nie je povedané, aby vytvárali skupiny „podľa farby“, je veľmi pravdepodobné, že sa zoskupia práve podľa farieb, pretože učiteľ im neposkytol žiadne inštrukcie ani žiadne kritériá pre zoskupovanie. Vzhľadom na to, že ľudia sú zvyknutí klasifikovať veci vo svojom okolí, skupina sa rozdelí na podskupiny podľa farieb – modrí, zelení, žltí, červení a dieťa bez štítku ostane úplne osamotené a izolované).

4. Zatiaľ čo skupina pracuje, učiteľ pozoruje správanie a postoje detí a robí si poznámky, ktoré použije pri záverečnej reflexii tejto aktivity. Počas tejto úlohy si deti uvedomujú, že na to, aby ju dokončili, sa musia spoľahnúť jeden na druhého, pretože nikto z nich nevie, akú farbu štítka má na čele. Navzájom na sebe vidia, kto má akú farbu prilepenú na čele, no nemôžu sa medzi sebou dorozumievať. Bude to trvať asi 10 až 15 minút, kým skupina vyrieši túto úlohu. Jej splnenie si vyžaduje vzájomnú dôveru, spoluprácu a kreativitu. Je to veľmi silné cvičenie a záverečná reflexia vždy prináša veľa podnetného materiálu na premýšľanie.

5. Deti môžu zostať na mieste alebo v skupine, kde sa zaradili pri zoskupovaní, ale teraz už môžu hovoriť. V tejto záverečnej fáze – reflexii učiteľ vyzve deti, aby reagovali na nasledujúce otázky: „Ako ste sa cítili, keď ste mali zatvorené oči?“ (Deti reflektujú svoje skúsenosti: neschopnosť používať jazyk na komunikáciu, neschopnosť vidieť všetko atď. V mnohých prípadoch sa rozvinie diskusia o živote so zdravotným postihnutím a o tom, aké to je ocitnúť sa v takýchto situáciách v reálnom živote. Na niektorých jedincov táto časť aktivity môže pôsobiť hrozivo a veľmi nepríjemne.) „Aká bola vaša prvá reakcia, keď ste otvorili oči?“ (Diskusia o vlastných pocitoch je dôležitou súčasťou rozvoja osobnosti a učenia sa. V tomto bode sa na povrch dostávajú vnútorné pocity, ako napríklad pocit osamelosti alebo stratenosti. Môžu byť vyjadrené zmiešané pocity alebo to, ako sa cítime, keď si uvedomíme, že nás pozorujú a hodnotia na základe kritérií, ktoré sú pre nás neznáme. Postupne, ako sa deti vyjadrujú, učiteľ môže uviesť pojem inakosti a vnímanie seba prostredníctvom iných.) „Ako sa človek cíti, keď nemôže hovoriť?“ (Skupina bude pravdepodobne reflektovať paralely so situáciami v reálnom živote. Reflexia väčšinou povedie k diskusii o pocitoch bezmocnosti v situáciách, keď človeku nerozumejú, o jazykových bariérach a neverbálnej komunikácii.) „Ako ste postupovali pri riešení tejto úlohy? (Prostredníctvom diskusie o tom, ako boli pochopené pokyny, deti si postupne uvedomia, aké typy správania zobrazovali v skupine. Je potrebné, aby počas tejto záverečnej reflexie zúčastnení pochopili, že si mohli zvoliť aj alternatívne formy zoskupenia a zároveň, že žiadny pokyn učiteľa ich nemal viesť k segregácii a vytvoreniu samostatnej skupiny červených, modrých, zelených a žltých: mohli vytvoriť akékoľvek množstvo skupiniek, ktoré by boli zložené zo všetkých dostupných farieb (napríklad „rôznofarebná“ skupina, ktorá by akceptovala „rozdiely“ v rámci svojej skupiny) , alebo sa mohli rozhodnúť, že nikto nebude izolovaný a začlenia tohto osamelého človeka do hociktovej skupiny. Táto otázka je základom procesu učenia sa, ktorý prinúti deti, aby si uvedomili, ako jednoducho si „vytvorili závery“ alebo, aby kriticky analyzovali svoj vlastný sklon k segregácii, reflektovali svoje nevedomé rozhodnutia a pochopili, prečo volili práve tieto stratégie, a nie iné.)

Prevencia pred zanedbávaním alebo nedbalým zaobchádzaním

Deti potrebujú pre svoj zdravý vývin fyzické a emocionálne bezpečie. Život bez strachu, v bezpečí, je ich základným právom. Zodpovednosť za prevenciu a riešenie násilia na deťoch je vecou všetkých dospelých. Násilie je každá forma ubližovania, prejavu nadvlády, zneužívania moci, vyhrážania, fyzického, sexuálneho a psychického nátlaku. Násilie páchané na deťoch je o to závažnejšie, že dieťa sa nevie brániť. Násilie nie je možné ospravedlňovať. Násilie páchané na deťoch v sebe zahŕňa formy: fyzického týrania, psychického týrania, zanedbávania, sexuálneho zneužívania a zvláštne formy.

Definícia: Pod pojmom zanedbávané dieťa (angl. child neglect) v rámci CAN syndrómu rozumieme akútne a vážne ohrozené dieťa nedostatkom starostlivosti a podnetov dôležitých pre jeho zdravý fyzický a psychický vývoj, opustenie maloletej osoby alebo neschopnosť rodiča alebo fyzickej osoby, ktorej maloletá osoba bola zverená do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, chrániť dieťa pred akýmkoľvek nebezpečenstvom. **PRÍČINY ZANEDBÁVANIA DIEŤAŤA** a) vonkajšie príčiny zanedbávania dieťaťa: socioekonomická úroveň rodiny, často v kombinácii s užívaním alkoholu a iných látok, nezamestnanosťou, viacpočetnosťou rodiny alebo rodinou s jedným žiteľom, nestálosť prostredia, kultúrna úroveň a celkové postavenie rodiny v spoločnosti.

b) vnútorné príčiny: psychické a osobnostné kvality „vychovávateľov“ ako napr. citová a povahová nezrelosť, duševné choroby, mentálna retardácia, vážne zmyslové poruchy a pohybová invalidita, promiskuitnými sexuálnymi vzťahmi a správaním sa, workholizmus rodičov, zloženie členov rodiny.

FORMY zanedbávania :

Telesné zanedbávanie je zlyhanie v zabezpečení telesných potrieb a nadväzuje, resp. prekrýva sa s pasívnou formou telesného týrania (nedostatočná výživa po stránke kvality a kvantity, nedostatočné zabezpečenie odievania, ubytovania a hygienických potrieb dieťaťa).

Zdravotné zanedbávanie je nedostatok zdravotníckej starostlivosti, odmietanie preventívnych prehliadok a očkovania, ktorého cieľom môže byť zamedzenie odhalenia týrania dieťaťa, nedostatok ochrany pred akýmkoľvek ohrozením. Psychické a emocionálne zanedbávanie je zlyhanie pri zabezpečení citových potrieb dieťaťa v oblasti lásky, jeho identity a spolupatričnosti, intelektuálneho a psychického rozvoja.

PRÍZNAKY a NÁSLEDKY zanedbávania: Fyzické príznaky: podvýživa, dystrofia bez organického podkladu, retardácia rastu, neošetrené poranenia, slabá telesná hygiena, špinavé

telo, oblečenie, neupravené vlasy, časté dermatitídy, pedikulóza - vši, svrab. Príznaky v správaní: dieťa je letargické, apatické, má nedostatok záujmu, rýchlo sa unaví, vyčerpá, je ospalé, úzkostné, apatické až depresívne, trpí poruchami reči, jedenia, pôsobí ťažkopádne, pasívne, má poruchy učenia, sústredenia, časté je záškoláctvo. Vykazuje asociálne, deštruktívne agresívne správanie, túla sa, kradne, žobre a podobne. Takéto správanie má závažné celospoločenské dôsledky vzhľadom na ohrozenie ostatnej populácie a zvýšenú trestnú činnosť. Kognitívne príznaky: u dojčiat, batoliat a detí v predškolskom veku sa prejaví zaostávaním psychomotorického vývinu, predovšetkým v oblasti reči, sociálneho a adaptívneho správania, chýbaním niektorých základných hygienických návykov a sociálnych návykov. U starších detí sa objavujú poruchy reči, učenia, sústredenia, slabý prospech, malá slovná zásoba, typické sú skoré príchody do školy a neskoré odchody alebo záškoláctvo. Psychické príznaky: zanedbávanie sa prejaví neurotickými prejavmi ako sú cmúľanie prstov, ohrýzanie nechtov, vytrhávanie vlasov, kolísanie celým telom, rytmickými pohybmi hlavy. Psychosomatické príznaky: deti sa často sťažujú na bolesti hlavy, brucha. U týchto detí je vyšší výskyt úzkostných a emocionálnych porúch a depresí, deti majú maladaptívne problémy, nižšiu sebaúctu, väčší sklon k sebaobetovaniu, pocitu hanby a k seba poškodzovaniu.

Jedna zo základných foriem zanedbania v oblasti vzdelávania môže nastať, keď rodič úmyselne zasahuje do tejto oblasti svojho dieťaťa negatívnym spôsobom. Najčastejšou formou sú **opakované alebo chronické absencie**: ak dieťa opakovane vynecháva školu alebo opakovane chýba v škole, môže ísť o zanedbanie výchovy. Rodič môže byť vystavený riziku, že sa dopustí zanedbávania starostlivosti o dieťa, ak svojmu dieťaťu dovolí opakovane vymeškávať v škole bez vážnych dôvodov aj napriek tomu, že tieto absencie ospravedlní. Často krát si neuvedomuje, že tento spôsob výchovy má negatívny dopad na celkový vývin dieťaťa nielen na rozumové schopnosti. Dieťa sa v škole rozvíja v každej oblasti a to aj v sociálnej aj emocionálnej, učí sa rôznym schopnostiam a zručnostiam, ktoré sú nevyhnutné pre bežné fungovanie v živote, ako napríklad riešenie konfliktov, komunikácia, zvládanie záťažových situácií.

Mnohé prípady slabej dochádzky sú priamym výsledkom nedostatočnej efektívnej spolupráce medzi rodičmi a školou. Slabá dochádzka môže mať negatívny vplyv aj na sociálny a emocionálny vývoj. Napríklad dieťa, ktoré je často krát neprítomné na výchovno-vzdelávacom procese, sa nemusí naučiť kľúčové zručnosti školskej pripravenosti (schopnosti ako kritické myslenie, riešenie problémov a kreatívne myslenie) a môže zaostávať za svojimi rovesníkmi v sociálno-emocionálnom rozvoji.

Za zanedbávanie povinného predprimárneho vzdelávania sa považuje :

- nesplnenie povinnosti zákonného zástupcu prihlásiť dieťa na plnenie povinného predprimárneho vzdelávania,
- neospravedlnené vynechávanie povinného predprimárneho vzdelávania

Ak zákonný zástupca nebude dbať o riadne plnenie povinného predprimárneho vzdelávania, riaditeľ materskej školy podľa všeobecne záväzných právnych predpisov oznámi obci, v ktorej má dieťa trvalý pobyt a úradu práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého pobytu alebo prechodného pobytu oprávnenej osoby (zákonného zástupcu dieťaťa) konkrétne prípady, keď zákonný zástupca dieťaťa nedbá o riadne plnenie povinného predprimárneho vzdelávania.

Zanedbávanie riadneho plnenia povinného predprimárneho vzdelávania príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny bude posudzovať podľa všeobecne záväzných právnych predpisov uplatnením inštitútu osobitného príjemcu. Zákonný zástupca je povinný ospravedlniť každý deň neprítomnosti dieťaťa v materskej škole.

Pravidelná dochádzka detí do MŠ - vhodnou motiváciou rodičov zabezpečiť pravidelnú dochádzku detí do materskej školy. Pravidelnými návštevami učiteľa, odborného zamestnanca a asistenta pedagóga v rodine dieťaťa dosiahnuť pozitívny vzťah k materskej škole. Prekonávanie jazykovej bariéry a osvojovanie si štátneho jazyka - dennodenne vytvárať príležitosti na osvojovanie si štátneho jazyka bez potláčania kultúrnej identity dieťaťa, pravidelnými návštevami logopéda eliminovať v čo najväčšej možnej miere nedostatky v komunikácii dieťaťa.

Vytváranie sociálnych kontaktov

Sociálne vzťahy náš život obohacujú. Prosociálna výchova má svoje miesto v materskej škole. Nakoľko v predškolskom veku sa utvárajú vzory a základy hodnotového systému. Prostredníctvom nej môžeme utvárať v MŠ atmosféru pohody, úprimnosti, miesto, kde vládne otvorenosť a pocit bezpečnosti.

Socializácia- proces, ktorým sa jedinec začleňuje do sociálnej skupiny, trvá celý život, ale mimoriadne dôležité je obdobie detstva a dospelie. Výsledkom socializácie je vytvorenie sociálnej identity človeka. Zámerná socializácia - spôsobená cieľným úsilím rodičov, pedagógov, ich ovplyvňovaním, vychovávaním a vyučovaním.

Prosociálnosť je také správanie, ktoré je orientované na iného človeka, je to správanie ústretové, nápomocné, bez očakávania aktuálnej odmeny.

Pri prosociálnych aktivitách si dieťa rozvíja tieto schopnosti:

- spoznávanie seba - pozitívny vzťah k sebe
- osvojenie zručnosti sociálnej komunikácie
- utváranie pozitívnych medziludských vzťahov a osvojenie si zručností sociálnej komunikácie
- rozvíjanie úcty a pozitívneho hodnotenia druhých
- asertívna, nenásilne správanie
- ochota rozdeliť sa, pomáhať a obdarovať iných, vyjadrenie citov, empatia
- rozpoznať emócie, ako naše emócie ovplyvňujú ľudí okolo nás.

Pre prosociálne správanie sú potrebné jasne definované pravidlá správania a ich rešpektovanie. Vedú ich k sebareflexii a sebakontrolu, podporujú ich zodpovednosť za svoje správanie, posilňujú sebaúctu a úctu k druhým.

Pomocou hier sa deti v predškolskom veku môžu nenásilným spôsobom zoznamovať so svojimi emóciami, ale aj s emóciami iných detí, môžu poznávať vlastné potreby, naučia sa byť vedomé svojich dobrých vlastností a schopností, ale súčasne si dobre uvedomovať aj svoje slabosti a chyby.

Hra plní funkciu prostriedku pre rozvoj intelektuálnych zručností a návykov, formovanie vzťahu k sebe samému, k ostatným deťom a ľuďom, ale aj k umeniu, prírode, ale tiež potláča nežiaduce stránky osobnosti dieťaťa.

AKTIVITY:

Hra: **Moja hračka**

Postup: Každé dieťa si prinesie svoju obľúbenú hračku, predstaví ju kamarátom, povie, prečo ju má rád, opíše ako sa s ňou hráva a podobne.

Hra: **Obrázok pre kamaráta**

Postup: Každé dieťa nakreslí obrázok pre kamaráta z triedy a následne ho obdaruje. Snažíme sa zabezpečiť, aby boli obdarované všetky deti.

Názov: **Najdôležitejšia osoba na svete**

Cieľ: Primerane hodnotiť svoje správanie a uplatňovať zdravé sebavedomie a istotu v správaní.

Pomôcky: škatuľa s vrchnákom, zrkadlo

Postup: Pripravíme si škatuľu s vrchnákom, ktorá má vo vnútri zrkadlo. S deťmi sedíme v kruhu. Škatuľu si budeme podávať a každé dieťa sa do nej pozrie. (Sledujeme, ako sa zatvára pri otvorení škatule.) Dbáme na to, aby sa tajomstvo zrkadla neprezradilo, kým sa všetky deti nevystriedajú. Úlohou je povzbudiť zdravú sebaúctu, poukázať na dôležitosť každého dieťaťa v spoločnosti a v živote iných ľudí. Reflexia: Čo si videl/-a v škatuľke? Ako si sa videl/-a? Čo ťa prekvapilo? Ako sa cítiš?

Osobnostný rozvoj sociálne a zdravotne znevýhodneného dieťaťa

Zdravotné znevýhodnenie veľmi úzko súvisí so začlenením dieťaťa alebo žiaka v škole. Slovné spojenia ako zdravotné znevýhodnenie, sociálne znevýhodnenie a nadanie patria pod strešný pojem „špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby“.

Zdravotne znevýhodnenými sú deti so zdravotným postihnutím, chorí alebo zdravotne oslabení, s vývinovými poruchami a s poruchou správania.

Škola je pre dieťa prostredím, v ktorom prežíva určitú etapu svojho života. Táto inštitúcia spolu s pedagogickými a odbornými zamestnancami by mala vytvoriť pre všetky deti také podmienky, ktoré by pozitívne ovplyvnili úroveň ich inkluzívnej edukácie. Súčasný slovenský školský systém umožňuje žiakom so zdravotným znevýhodnením vzdelávanie na predprimárnej, primárnej a sekundárnej úrovni v sústave špeciálneho školstva alebo formou individuálneho začlenenia. Začlenenie dieťaťa alebo žiaka je synonymum pojmu integrácia, to znamená, že oba výrazy označujú ten istý proces. Školskou integráciou v súčasnosti rozumieme „individuálne začlenenie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami“ a prebieha v triedach spolu s ostatnými deťmi/žiakmi školy. Pokiaľ je to nevyhnutné, takéto dieťa je vzdelávané podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie. V priebehu školského roka sa môže meniť, dopĺňať a prispôbovať aktuálnym potrebám zdravotne znevýhodneného dieťaťa na základe výsledkov odborných konzultácií všetkých zainteresovaných odborníkov. Zákonný zástupca dieťaťa so zdravotným znevýhodnením má právo si zvoliť, či jeho dieťa bude vzdelávané v štandardnej triede alebo v špeciálnej triede školy, prípadne v špeciálnej škole.

Školám sa odporúča nielen úprava prostredia, ale aj personálne posilnenie pracovnou pozíciou asistenta pedagóga a odborného zamestnanca. Piliermi úspechu práce asistenta pedagóga vo výchovno-vzdelávacom procese je nielen kvalitná kooperácia s učiteľmi, spolupráca s rodičmi,

ale aj individuálny prístup k dieťaťu podmienený dobrou znalosťou jeho diagnózy, ktorému sa v triede venuje. Pri výchove a vzdelávaní detí so zdravotným znevýhodnením sa postupuje podľa jednotlivých vzdelávacích programov pre deti s rôznymi druhmi zdravotného znevýhodnenia pre predprimárne vzdelávanie, ktoré sú súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. Vzdelávacie programy obsahujú špecifiká, na ktoré je nevyhnutné prihliadať pri ich výchove a vzdelávaní vo všetkých materských školách, ktoré navštevujú. V zmysle platnej legislatívy sú vzdelávacie programy pre materské školy vypracované pre deti s mentálnym postihnutím, so sluchovým postihnutím, so zrakovým postihnutím, s telesným postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami, choré a zdravotne oslabené, hluchoslepé, s viacnásobným postihnutím. Obsahujú špecifické ciele výchovy a vzdelávania, profil absolventa, vzdelávacie oblasti, vzdelávacie štandardy, špecifiká výchovy a vzdelávania detí s konkrétnym zdravotným znevýhodnením, vyučovací jazyk, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie a podobne. Ďalej zahŕňajú aj povinné a odporúčané personálne zabezpečenie, ktorého súčasťou je asistent učiteľa s východiskovou špecifikáciou pedagogickej činnosti. Asistent učiteľa pracuje v triede materskej školy, ktorú navštevuje dieťa alebo viac detí so zdravotným znevýhodnením, ak si to vyžaduje výchova a vzdelávanie príslušného dieťaťa v závislosti od závažnosti jeho postihnutia (poruchy, či narušenia), na základe odporúčania jedného z centier výchovného poradenstva a prevencie. V práci s deťmi a žiakmi so zdravotným znevýhodnením je pre učiteľa, a taktiež aj pre asistenta pedagóga, významná informácia o závažnosti a stupni ich postihnutia alebo narušenia. Asistenti pedagóga, ktorí pracujú s deťmi a žiakmi s ťažkými formami zdravotného postihnutia, často pociťujú veľkú psychickú záťaž. Náročnosť ich činnosti s ťažko postihnutými jedincami znásobujú veľmi malé edukačné pokroky, ktoré urobia za dlhšie časové obdobie. Je preto veľmi dôležité, aby asistenti pedagóga spolu s učiteľmi nezabúdali na svoju duševnú hygienu, v opačnom prípade im hrozí „syndróm vyhorenia.“

Sociálne znevýhodnené prostredie - je také prostredie, ktoré vzhľadom na sociálne a jazykové podmienky nedostatočne stimuluje rozvoj mentálnych, vôľových a emocionálnych vlastností jednotlivca, nepodporuje jeho efektívnu socializáciu a neposkytuje dostatok primeraných podnetov pre rozvoj osobnosti. Sociálne znevýhodnené prostredie spôsobuje sociokultúrnu depriváciu, deformuje intelektuálny, mravný a citový rozvoj jedinca, ktorého z týchto dôvodov považujeme za osobu so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Sociálne znevýhodnené prostredie - rodina, v ktorej dieťa žije, neplní základné funkcie (ekonomickú, výchovnú, socializačnú a pod.), chudoba a hmotná núdza rodiny dieťaťa, nedostatočné

vzdelanie rodičov dieťaťa, resp. zákonných zástupcov dieťaťa, nevyhovujúce bytové a hygienické podmienky, v ktorých dieťa vyrastá, vyučovací jazyk školy je iný ako jazyk, ktorým hovorí dieťa v domácom prostredí, segregované rómske komunity, v ktorých žije rodina. Za jedinca pochádzajúceho zo sociálne znevýhodneného prostredia považujeme takú osobu, ktorá spĺňa aspoň 3 z uvedených kritérií. Sociálne prostredie považujeme za významný činiteľ, ktorý ovplyvňuje kvalitu edukácie vrátane edukácie rómskych detí, pretože sociálne znevýhodnené prostredie neposkytuje dostatok podnetov na uspokojovanie takých potrieb, ktoré sú potrebné na primeranú výchovu detí. Je charakteristické nedostatočnými podnetmi pre optimálny vývin dieťaťa po stránke somatickej, ale najmä psychickej. Dieťa má nedostatok podnetov na rozvoj kognitívnych schopností, rozvoj zmyslov, citov a osobnostných vlastností. Spôsobuje to buď nedostatok času na výchovu dieťaťa, alebo nezáujem o jeho výchovu. Tento stav spôsobuje sociálnu a výchovnú zanedbanosť detí vyrastajúcich v takomto prostredí, čo vytvára problémy už na začiatku školskej dochádzky v oblasti rozvoja poznávacích funkcií a vedomostí a tiež problémy so socializáciou na jednej strane a problémy s uznávaním platných spoločenských noriem väčšinovej spoločnosti na strane druhej. Dieťa z takého prostredia nemá na primeranej úrovni uspokojované základné potreby a dôsledky tejto psychickej či kultúrnej deprivácie sa prejavuje zaostávaním vo vývine po stránke mentálnej, sociálnej, emocionálnej i profesionálnej.

Podpora inkluzívneho modelu vzdelávania pre potreby predprimárneho stupňa školskej sústavy. Osvojenie hygienických návykov - v spolupráci s rodinou sa podieľať na zlepšovaní hygienických návykov, bezpečnosti a starostlivosti o zdravie dieťaťa, - pravidelnými činnosťami v MŠ stimulovať potrebu každodennej hygieny a starostlivosti o zdravie dieťaťa, , Spolupráca s rodinou - zapájať rodičov detí do edukačného procesu v materskej škole, - podporovať spoluprácu všetkých detí a rodičov prostredníctvom triednych a školských akcií a aktivít, Kompenzácia materiálneho prostredia - umožniť dieťaťu a rodičom efektívne využívať školské prostredie a učebné zdroje materskej školy zameraných na uspokojenie edukačných, kultúrnych a sociálnych potrieb detí, - využívať potenciál digitálnych technológií pri učení sa dieťaťa a na akceleráciu jeho vývinu.

Odstránenie sociálnych bariér - koordinovať výchovno-vzdelávaciu činnosť dennými aktivitami smerom k eliminácii predsudkov a stereotypov, - koordinovať výchovno-vzdelávaciu činnosť triednymi, školskými a obecnými oslavami smerom k eliminácii predsudkov a stereotypov.

Spolupráca a kooperácia v detskej skupine - spoločne si vytvoriť pravidlá triedy a dodržiavať ich, - prostredníctvom spoločných hier a činností viesť k vzájomnému hodnoteniu sa a k oceneniu detí v skupine.

Tvorba akceptujúceho a bezpečného prostredia - využívať v práci v triede pravidlá, zvyklosti a rituály, ktoré sú nevyhnutné pre život v skupine, a líšia sa od pravidiel, na ktoré sú deti zvyknuté z domáceho prostredia.

využívať každodenné činnosti zamerané na rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, Príprava na vstup do ZŠ - podieľať sa na úspešnom procese detí pri ich prechode z MŠ do ZŠ prostredníctvom výchovno-vzdelávacej činnosti, - zapájať rodičov /ďalšie subjekty/do procesov prípravy detí pre ich úspešný vstup do ZŠ. Tvorba inkluzívneho prostredia v MŠ - odstraňovať segregované skupiny/triedy a podporovať inkluzívne vzdelávanie všetkých detí - dodržiavaním kritérií pri prijímaní detí do materskej školy rešpektovať princíp zákazu všetkých foriem diskriminácie a segregácie.

Inklúzia pomáha deťom s postihnutím/s „odlišnosťou“ tým, že: Majú možnosť pozorovať, napodobňovať deti s bežným vývinom a komunikovať s nimi. Vytvárajú si priateľstvá s bežne sa vyvíjajúcimi rovesníkmi v rámci vlastnej komunity a susedstva. Schopnosť vybudovať si priateľstvá v raných rokoch je kľúčom k vytváraniu si vzťahov neskôr v živote. Poskytované sú im služby v kontexte ich bežnej triedy bez toho aby boli izolovaní. Učia sa v skupine svojich rovesníkov. Rozvíja sa ich sociálna kompetencia, ktorú potrebujú na to, aby sa stali aktívnymi členmi spoločnosti.

Začlenenie detí s postihnutím pomáha ich rodinám tým, že: Vytvorí si kontakty s inými rodinami v komunite. Zistia, že ich deti, ktoré majú postihnutie dokážu uspieť v bežnej triede a bude im aj naďalej poskytovaná špecializovaná podpora. Dokážu oceniť, že ich deti majú úžitok z hry po boku svojich rovesníkov. Učia sa o rôznorodosti a o silných stránkach, ktoré majú rôzni ľudia.

Stimulačné a preventívne programy - rozvíjanie oneskorených, nerovnomerných, obmedzených funkcií u dieťaťa na predchádzanie porúch personálneho aj sociálneho vývinu.

Depistážne vyšetrenie sa spravidla realizuje u detí v poslednom, prípravnom ročníku materskej školy s cieľom zmapovať ich aktuálnu úroveň kognitívnych schopností a zručností a tým včas identifikovať deti, ktoré vykazujú znaky rizikového vývinu z hľadiska ich očakávaného zaškolenia. Včasná identifikácia týchto detí napomôže k optimalizácii prípravy takýchto detí k zaškoleniu a tak zníži riziko odkladu povinnej školskej dochádzky.

Depistáž má poukázať na potrebu stimulácie, nemá však charakter posúdenia a zváženia odkladu povinnej školskej dochádzky. Jej úloha je skriningová a v konečnom dôsledku viac perspektívne stimulujúca.

Depistážne skriningové vyšetrenie:

1. skupinová časť depistáže,
2. individuálna časť depistáže 1,
3. individuálna časť depistáže 2.

Skupinová časť depistáže

Kresba postavy a správanie dieťaťa diagnosticky mapuje tieto oblasti vývinu dieťaťa:

- *Pochopenie inštrukcií a schopnosť pracovať podľa pokynov v skupine.*
- *Grafomotorické zručnosti dieťaťa.*
- *Správanie dieťaťa v skupine.*
- *Samostatnosť pri práci.*
- *Emočné ladenie a rozpoloženie dieťaťa pri práci v skupine .*

Škála o správaní dieťaťa v skupine a pri skupinovej práci sleduje schopnosť dieťaťa odlúčiť sa od rodiča, prípadne učiteľa materskej školy, na ktorého je dieťa zvyknuté, mapuje mieru samostatnosti pri práci, správne a adekvátne reagovanie na inštrukcie dieťaťu podávané. Zisťuje, či dieťa dokáže dať najavo svoje potreby a komunikovať (vypýtať si inštrukciu znovu, prípadne jej doplnenie, či dokáže prekonať aj prekážky a neúspech), či rešpektuje a dodržiava pokyny odborníka. Sledujeme pozornosť a sústredenosť dieťaťa, jeho pracovné tempo.

Individuálna časť depistáže 1

Individuálna časť depistáže 1 sa zaoberá diagnostikou deficitov čiastkových funkcií. Vzhľadom na to, že čiastkové funkcie sú základom vývinu vyšších kognitívnych procesov, sú častou príčinou problémov dieťaťa s osvojovaním si učiva, čítania a písania. Diagnostikou deficitov čiastkových funkcií tak dokážeme zachytiť prekurzory porúch učenia a správania. Už v predškolskom veku je možné u dieťaťa podchytiť a napraviť disharmonický vývin nezrelých funkcií v procese vnímania a spracovávania informácií z prostredia. Deficity čiastkových funkcií sú príčiny symptómov, ktoré sa môžu u dieťaťa v predškolskom veku prejavovať ako problémy vo vývine reči, v jemnej a hrubej motorike, v grafomotorike, v matematických schopnostiach, v plánovaní a predvídaní úloh, ale aj v pozornosti a v správaní. Pokiaľ trpí dieťa deficitom čiastkových funkcií, nedokáže dostatočne profitovať z predškolskej prípravy v

materskej škole. Správnou diagnostikou a tréningom, individuálne zostaveným na mieru dieťaťa, je možné tieto symptómy eliminovať až úplne odstrániť.

Individuálna časť depistážneho vyšetrenia 1 v úlohách diagnosticky mapuje tieto čiastkové funkcie:

- *Vizuálna diferenciácia*
- *Taktilno-kinestetické vnímanie.*
- *Auditívna pamäť.*
- *Serialita - vizuálna.*
- *Auditívna diferenciácia.*
- *Intermodalita vizuálne - auditívna*
- *Auditívna diferenciácia figúry a pozadia*
- *Priestorová orientácia -telesná schéma.*
- *Serialita auditívna.*
- *Intermodalita auditívne - vizuálna.*
- *Vizuálna diferenciáciu figúry a pozadia.*
- *Priestorová orientácia - 2D priestor.*
- *Vizuálna pamäť.*

Metodiky individuálnej depistáže 2, ich zaznamenávanie a hodnotenie

Rozsah základných vedomostí a informácií o sebe a rodine. Časť individuálnej depistáže skúma pragmatickú rovinu rečového prejavu - či dieťa pochopí otázku, primerane veku odpovedá, vie uviesť základné informácie o svojej osobe, udrží očný kontakt s vyšetrujúcim, nadväzuje verbálnu komunikáciu, konverzuje.

Výslovnosť a artikulácia dieťaťa

Rozsah slovnej zásoby, kategorizácia

Určovanie farieb a geometrických tvarov

Rozmer, množstvo, poradie, priestorová orientácia

Matematické a číselné predstavy.

Na základe výsledkov depistáže sa vytvorí pre každé dieťa **stimulačný program**, zameraný na oslabené oblasti. Dôležité je trénovať pravidelne, podľa možnosti denne, cca 10 minút. Na ďalšiu oblasť prechádzame, až vtedy, ak bolo predchádzajúce cvičenie bez chyby a bez pomoci.

Vypracovala: Mgr. Lenka Korolová